

"Olen unessa useasti sinun kaduillas, koulutie"

22.3.2019, 11:44

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja tutkija Anni Piironen keräsivät muistoja koulussa koetuista tunteista oppilailta ja opettajilta.

Tunteet koulussa -keruu tuotti monipuolisen aineiston: 69 ihmistä jakoi omia muistojaan ja tekstiaineistoa kertyi lähes 300 sivua. Kirjoitukset olivat pituudeltaan vajaasta sivusta useisiin kymmeneen sivuihin. Muistelut sijoittuivat aina 30-luvun kansakouluvuosista nykyperuskouluun ja tuoreimmat vuoteen 2018. Määrällisesti eniten muistoja kertyi peruskoulua edeltäviltä vuosikymmeniltä. Suurin osa tunnemuistoista oli oppilaan näkökulmasta, mutta mukana oli myös kuvauksia opettajan ja vanhemman näkökulmista.

Yhtenä keskeisenä teemana oppilaiden muistoissa olivat luonnehdinnat hyvästä vuorovaikutussuhteesta opettajan ja oppilaan välillä sekä samalla laajemmin pohdinnat siitä, millainen on hyvä opettaja. Yhtä lailla kuvailtiin myös huonoa vuorovaikutusta tai kyseenalaisesti toimineita opettajia.

Ensimmäinen opettajani oli ihana, äidillinen ja lämmin nainen, joka todella otti huomioon oppilaiden tarpeet ja tunteet. --- Kaikille heillekin [hitaasti oppivat, hälisijät, hankalakäytöksiset] opettajan kärsivällisyys riitti. Hän huomasi pienenkin hyvän asian oppilaassa. Kaikilla oli hyvä ja turvallinen olo tunneilla. Järkytys toiselle luokalla tultaessa oli suuri, kun meille tuli tosi tormakka ja tiukkailmeinen naisihminen. Ensi töikseen hän keräsi kaikkien todistukset eteensä. Saatuaan minun todistukseni ja vilkaistuaan siihen, hän kylmästi totesi, että "oho- onpa hyviä numeroita, nämä kyllä tulevat tippumaan".

Monet oppilaat kokivat opettajien sanat ja teot merkityksellisinä sekä koko elämään vaikuttavina niin hyvässä kuin pahassa.

Olen seurannut miten moni mieheni entinen oppilas on ottanut yhteyttä ja kiittänyt häntä tärkeäksi vaikuttajaksi elämässään. Soittipa muuan mies juhannuksena, kun oli tullut avioero ja yksinäisyys ahdisti. Silloin hän muisti opettajansa, joka lapsena auttoi selviytymään.

Opettajat muistelivat vuorovaikutusta oppilaiden ja kollegoiden välillä. Toiset kuvasivat omistautumista työlle ja oppilaille sekä kehittymistä ihmisenä ja ammatillisesti, toiset taas uupumista ja ahdistusta.

Nuorempana, kun minulta kysyttiin mitä opetan vastasin ruotsia ja saksaa ja vanhempana sitten vastasin, että oppilaita yläkoulusta lukioon. Minusta tämä kertoo kehityksestä, jonka olin kokenut työvuosieni aikana. Jämptistä ja tiukastakin aineen opettajasta oli kehkeytynyt huumorintajuinen ja ymmärtäväinen, silti edelleen jämpti opettaja, joka oli astunut kateederilta alas oppilaiden luo.

Vaikka olen ollut eläkkeellä jo [yli 10 vuotta], näen edelleen painajaisunia instituutista. Toisaalta pidin opettamisesta ja työskentelystä opiskelijoiden kanssa, kunhan olosuhteet olivat suotuisat. Kuitenkin päällimmäisenä tunteena minulla on ahdistunut ja uupunut olo. Minua masentaa tunne, etten pystynyt parempaan.

Erityisesti joidenkin kansakouluaikoja muistelevien teksteissä korostui selviytymisen teema: Hankalista lähtökohdista on ponnistettu korkealle sitkeällä ja määrätietoisella työllä. On näytetty epäilijöille, joita olivat opettajat ja vanhemmat, joskus kirjoittaja itsekkin. Nuorempien kirjoittajien muistoissa selviytymisen teema liittyi enemmän mielenterveysongelmien kanssa kamppailuun tai tunteiden käsittelemisen haasteellisuuteen, mikä heijastui myös koulunkäyntiin.

Muistojen monenkirjaisuudesta huolimatta kaikilla eri vuosikymmenillä välittämisen ja toisaalta välinpitämättömyyden tunne näyttää koskettaneen valtaosaa muistelijoista niin oppilaan kuin opettajankin roolissa. Aikuisen välittävä suhtautuminen on pelastanut, rohkaissut ja lämmittänyt, toisaalta välinpitämättömällä suhtautumisella on murskattu motivaatiota ja unelmia, aiheutettu pelon, häpeän ja mitättömyyden tunteita sekä sallittu kiusaamista ja seksuaalista häirintää.

SKS ja tutkija Anni Piironen järjestivät *Tunteet koulussa* -muistitietokeruun 15.8.–30.11.2018. Vastaukset on arkistoitu SKS:n arkistoon.

Kiitämme kaikkia keruuseen osallistuneita! Vastaaajien kesken arvotut kirjapalkinnot on postitettu voittajille.

Lisätietoja: SKS:n arkisto, 0201 131 240, arkisto@finlit.fi